

Edició crítica del text intitulat

REGLES DE ESQUIVAR VOCABLES O MOTS GROSSERS O PAGESÍVOLS

por

Antonio M. Badia i Margarit

Text del manuscrit de la Catedral de Girona
(Arxiu Capitular, folis 200 r / 202 r)

Edició crítica del text intitulat

REGLES DE ESQUIVAR VOCABLES O MOTS GROSSERS O PAGESÍVOLS

Text del manuscrit de la Catedral de Girona
(Arxiu Capitular, folis 200 r / 202 r)

fol 200 r

a

1* sembrero per sombrero

b, c

2 Regles de esquivar vocables o mots grossers o pagesívols

a, b, c

3* MOTS o vocables los quals deu esquivar qui bé vol parlar la lengua catalana, a juy del reverend prevere mossèn Fenollar <e> misser Hierònym Pau e altres hòmens diserts catalans e valentians e prestantíssims trobadors.

a

3 bis* [e lo magnífich doctor e literattíssim misser Hierònym Pau, canonge de Barcelona]

4 és primerament evitar de mettre a per e, ni fer lo contrari, com dir:

5 Pera per Pere

6* massete per masseta

7* hom per home

8 ànimas per ànimes, e semblants

9* ítem, lunyar-se de mettre c per s o lo contrari, com és:

10 cervir per servir

11 servell per cervell, e los semblants

12 ítem, dir:

13 quaix per quasi

- 14* murtra per murta
15 langoniça per longaniça
16 trempes e trempat per tempres e temprat
17 baça per latrines o privades
18* Gerau de Valèntia per dir <el> Grau
19 strument per instrument
20 membrar per recordar
21 peltrigar per calcigar
22 despuxes e depuys per après
23 nequeleix y neleix per dir immo etiam vel nec etiam;
ídem hoc encara:
24 fonoll per fenoll
25* Geroni per Gerònim

b

- 26 gavinet per ganivet
27 petí per tapí
28 sclop per tapí
29 pomblat per plombat
30 cànym per dir cànem
31 canyó per dir canó
32 veciat per dir viciat
33 talent per appetit o fam
34 talayar per dir tembre
35* exequar per dir alçar
36 gallart benot per dir a passo, a plan pla o gentilment
37* gerar per dir apartar
38 guardar per mirar
39 home gallard per dir home bell o gentil

40 poder yo u faré per voler dir força o per ventura yo u faré

41 gayre per voler dir molt o prou o asay

42 entensmés per dir entretant

43 cabre per caber

44 martre per dir màrtyr, e semblants

45* [vaig anar e vaig venir per aní e venguí, e semblants]

46* [guardó per retributió]

47 perea e probea per dir peresa e pobresa, e semblants

Q

48* aquests vocables de vaig anar a misser Hierony Pau ne a mi, Pere Miquel Carbonell, no par sian bons vocables. Més val dir: anam, venguem; no: vam, etc. E axí dic.

49 vaig anar e vaig venir per aní e venguí, e semblants

50 guardó per retributió o remuneratió

51 coratge per ànimo

52 leguiar per tardar o trigar

53 díbol per voler dir dèbil o paralytic

54 teich per dir tysich

55 bramadari per dir dromadari

56 Hierony per dir Hierònym

57 Eulària per dir Eulàlia

58* sancta Gràtia per dir sancta Engràtia

59 Toni per dir Antoni

60 Barlambau per voler dir Barnabà

61 Grabriel per voler dir Gabriel

62 delme per voler dir dècima

63 promeya per dir primítia

64 malancònich per melancòlich

- 65* malanconia per melancolia
- 66 superbiós per dir superbo
- 67 Galcerà per dir Galceran
- 68* n'Ot de Pallars per dir Ot de Pallars
- 69* Cathalina per dir Catharina
- 70* ti per dir té açò
- 71 bístia per bèstia
- 72 spícies per spècies
- 73 gombarda per bombardar
- 74 onclo per oncle
- 75 gonell per sayo

fol 200 y
a

- 76 sallo per sayo
- 77* gay per dir garrid o gentil o polit
- 78* ço diu e ço dien, ve-t'ho, memeu, moxpego, stau aquí, mossènyer meu, e ben sabeu parlar és de persona de baixa sort
- 79 siu-te aquí per dir seu-te aquí, parlar de baixa sort
- 80* no n'hi a cap per dir no n'hi ha gens, (parlar de baixa sort
- 81* gont per dir quant
- 82 quottre per dir quatre
- 83* quoresma per dir quaresma, e mil semblants
- 84 umplert per dir umplit
- 85 ongüent o angüent per dir ungüent
- 86 unflat per dir inflat
- 87 yo som aquí per dir yo só aquí
- 88 tu est aquí per dir tu es aquí
- 89 estudi per dir studi

- 90 Esteve per dir Steve
- 91 stiu per dir estiu
- 92 escuder per dir scuder, e molts semblants
- 93 esgleya per dir església
- 94 nosatres per dir nosaltres
- 95 què deyts per dir què dieu
- 96 calçar guants per mettre o posar-se guants
- 97 mans de cavall o mula per dir peus d'avant
- 98 Gergori per dir Gregori
- 99* Juhan per Juhann és coqnon

b

- 100* nerenny per nerey
- 101* Sebrià per dir Cyprià
- 102 sen Ment per dir sanct Nen
- 103 copoll per dir capoll
- 104 garballons per dir mergallons
- 105 ayguo per dir aygua
- 106 flamayre per dir flumayre
- 107 cuydar per cogitar o creure
- 108 xiringua per dir siringua
- 109 xerigot per dir serigot
- 110 mató per brosat
- 111 portar la mula per menar la mula
- 112 homey per dir homicidi
- 113 remey per remedi
- 114 algotzir per dir algozir
- 115 vaguer per veguer
- 116 vijares per dir parer

- 117 orifany per elephant
- 118 calcatrinx per voler dir cocodrillo
- 119 paraís per voler dir paradís
- 120 béns perinfernals per voler dir béns parafernals
- 121 home libert per voler dir home libero o franch
- 122 pleyt per plet
- 123 peyrol per perol, e semblants
- 124 adondar per domar
- 125 dexondar per despertar o esvellar
- 126 sodrach per colp
- 127 en terra sot per clot

Q

- 128* millor és dir penitencier que confessor
- 129 confés per dir confessor
- 130 qlay per por
- 131 presona per voler dir persona
- 132 percurador per procurador, e semblants
- 133 Gyrona per Gerona
- 134 Perpenyà per Perpinyà
- 135 Barsalona per Barcelona
- 136 Mallorca per Mallorques
- 137 Stelrich per Hostalrich
- 138 exovar per dot
- 139 pastarol per posterol
- 140 ginoll per genoll
- 141 giner per gener, e semblants
- 142 guineu per rabosa
- 143 maixcarat per mascarat

- 144 peixcador per pescador
- 145 muró per merlet
- 146 fiyol per fillol
- 147 tayar per tallar, e mil semblants
- 148 niguitós per dir iniquitós
- 149 cosa utilosa per útil
- 150 jatsesia per jatsia
- 151 ingueny per ingeni
- 152* previletgi per privilegi
- 153 tots plegats per tots ensems
- 154 arribàrem per arribam
- 155 anàrem per anam, e semblants
- 156 combregar per comunicar
- 157* expernuctiar per dir extramuntiar o perenoliar

fol 201 r
a

- 158 contrectió per contritió
- 159 Càndia, nom propi de dona, per dir Càndida
- 160 Stàtia o Stàsia, nom propi de dona, per dir Anastàsia
- 161 Marsella per dir Massella
- 162 calderons per dir baynots
- 163 punxor per dir punxó

b, c

164* Lo qui's segueix ha ésser continuat en la fi de tota aquesta obra

165 més avant són de evitar sobretot tots vocables los quals manifestament se coneix són de payssos de Catalunya o València diversos dels catalans, com és:

- 166 ça casa per la casa

b

- 167 es pa per pa
168 nosaltres anem per anam
169 yo li dix per dir yo diguí
170 anave per dir anava

c

- 171 vits per sarments
172 toyssa per ovella, e infinits altres, los quals seria
difícil poder referir

a, b, c

173 no res menys, entre persones de bon ingeni e experiència, fàcilment se coneix dits vocables ésser de Empurdà, o de Urgell, o de Mallorques, o de Xàtiva, o de les muntanyes o pagesívols, dels quals no acostumen usar los cortesans ne elegants parladors e trobadors

b

- 174* telos [en caràcters grecs]

a, b, c

175* [addició per bé parlar la lengua catalana, feta per lo magnífich doctor e litteratíssimo misser Hyerònym Pau, canonge de Barcelona e altres perfetament pronuntians lo vulgar català]

176* sequexen-se additions de vocables a parlar pertinentment

a

- 177 no qual per dir no és necessari, o no fretura, o no cumple
178 clotell per dir tos
179 tots tresos per dir tots tres
180* Juan per dir Joan

- 181 juhiverd per dir juliverd
- 182 mujol per dir vermell o rovell d'ou
- 183 jaquir per lexar o dexar
- 184 amendosos per dir los dos
- 185 abre per dir arbre

b

- 186 salmitre per dir salnitre
- 187 birbe per bisbe
- 188 retxat per rextat
- 189 udà udà per dir odà odà
- 190 xoriguer per dir soriguer
- 191 rata pinyada per rata penada
- 192 cussogues per dir cossegues
- 193 jugar a rumfla per jugar a rumfa
- 194 junyir per justar
- 195 xiular per siular

fol 201 y

a

- 196 ledesme per legítim
- 197 parlant aquí spiritualment per voler dir parlant aquí en secret
- 198 entre bons amics e senyors meus no és bon parlar
- 199 andar mi madre, e semblants fora de propòsit, no stan bé en persones disertes ne doctes
- 200 Euna, ciutat, per dir Helna
- 201 fora vila per fora ciutat
- 202 preïch per dir sermó
- 203 parlar en pla per dir parlar en vulgar
- 204 esguard per consyderatió

- 205 perayre per dir parayre
- 206 mea per dir mia
- 207 seua per dir sua
- 208 teua per dir tua
- 209 Pasqua per dir Pascha
- 210 ximple per dir simple
- 211 sanaya per dir cabàs
- 212* cabàs, e no sanaya
- 213 què'm scé yo per dir què sé yo
- 214 bajanaria per bajania
- 215 esquerrà per esquerrer
- 216 cosa ruïna per ruïn cosa
- 217 babaya per dir tartamut
- 218* Blybia o Víbria per Bíblia, qui és lo sacrat libre
- 219 de dos en dos per dir de dos a dos

b

- 220 dos pams per dir dos palms
- 221 penjoy de rayms per dir penjoll
- 222 la passió de Jesuchrist se canta, no la pàssia ne el
passi
- 223 de xopte per voler dir sobtadament o súbitament o
sobtosament
- 224 floviol per dir flaviol
- 225 menacord per monocord
- 226 feu-lo arrecular tant com d'aquí allà, per dir feu-lo
retraure tant quant d'aquí allà
- 227 coneixs-me tu per dir conexas-me tu, e semblants
- 228 spoli per dir sponsalici
- 229* interrogar a si mateix parlant e dir: digues, Pere,
quant ha que és nat, e a semblants coses, no és parlar avisat

n'es lig en loch elegant

230 remar per vogar

231* altro per dir altre

232 musclo per dir muscle

233* selavors per dir leshores o a l'ora

234 aydar per ajudar

235 Xanxo per Sanxo

236 aufegar per offegar

237 sus per dir alt o desobre

238 jus per dir baix o dessota

239 aulor per dir olor o odor

240* orde de Cistell per dir orde de Cisterç

241* scambeix per dir scabell

242* execau per dir alçau

c

243 midar lo drap per dir medir lo drap

244 lesta la lettra per dir legida

245 paparra per dir xinxa

246 escalvinat per dir calvo

247 avaritiós per dir avar

248* sancta Agna o Ana per dir sancta Anna

249 alacayo per dir lacayo

250 ifern per dir infern

251 porgatori per purgatori

252 mortarol per dir pan cuyt o pan ras

253 cluquer per campanar

254 clucar los ulls per dir tancar los ulls

255 quarnar un libre per dir ligar un libre

- 256 il·luminar per dir miniar lo libre
- 257 vuy en dia per dir huy dia
- 258 rostoll per dir restoll, lo que resta de la segada
- 259 marmolar per murmurar
- 260 preüt per dir presut
- 261 faciment per farsiment
- 262 calabrujó ha caygut per pedra ha caygut
- 263 supòtil sou molt per dir inepte
- 264* supòtilment parla molt per dir ineptament o grossera
- 265 resta empegit per resta corregit
- 266 marmassor per execudor del testament
- 267 no pot ser per no pot ésser
- 268* un hom per un home

fol 202 r

a

- 269 pelegrí per dir peregrí
- 270 Secília per dir Sicília
- 271 un petit de pa per un poc o un poquet de pa
- 272* no y puch esdevenir per dir no y puch acertar
- 273* exemple vol dir translat
- 274 exemplar vol dir original, e axemplar vol dir ampliar o estendre
- 275* eximble o eximpli per exemple
- 276* de gom en gom, parlar és de minyons
- 277* vengué a prin-lo prin-lo per vengué a la ralla o al fil, (parlar és de minyons)
- 278 en sopols, (parlar és de minyons)
- 279 rinxo rinxo, (parlar és de minyons)
- 280 a bocadents, (parlar és de minyons)

- 281 en àries, (parlar és de minyons)
- 282 de bell bot, (parlar és de minyons)
- 283* bell no res, (parlar és de minyons)
- 284* en estrux, (parlar és de minyons)
- 285* de bell nou, parlar és de gent baixa
- 286 de bat en bat, (parlar és de gent baixa)
- 287 sots cayre, (parlar és de gent baixa)
- 288 tripajoch, (parlar és de gent baixa)
- 289 acabalsat, (parlar és de gent baixa)
- 290* bell no res, (parlar és de gent baixa)

291* reyna e regina, tot se pot dir; mas lo vulgar català e valentià és dir reyna, car regina no's diu sinó en cobles o per trones per los predicants la paraula de Déu, com ara: O Regina del Cel

- 292* contendre per dir contenir

b

- 293* papeyó per pavelló o papelló
- 294 somada per càrrega
- 295 davallar per baxar
- 296 setrot o pitxer per jarro
- 297* circa ha dos anys per cerca ha dos anys
- 298* sembrero per sombrero
- 299 culgar per colgar
- 300 pobre de rey per pobre rey, e semblants
- 301 va tot sol per va sol
- 302 babor per vapor
- 303 sol com se vulla per com se vulla
- 304 tella per tea de pi
- 305* malstruc, parlar és de dona rustical

- 306 gran res, (parlar és de dona rustical)
- 307 tabustol, (parlar és de dona rustical)
- 308 tost e evinent, (parlar és de dona rustical)
- 309* ta mal seny, (parlar és de dona rustical)
- 310 finparat, (parlar és de dona rustical)
- 311 ta mal dia m'a fuyt, (parlar és de dona rustical)
- 312 homeyer per homicida
- 313* servey per servici
- 314* contra de mi, parlar és molt inepte
- 315 no y scé res, (parlar és molt inepte)
- 316 temiau-me, (parlar és molt inepte)
- 317 yo me'n pinet per dir yo me'n penit
- 318 cercau roïdol per roïdo
- 319 susaquí per aquí
- 320 susara per ara
- 321* baldament és vocable usitat català, com prou vos faça
<e> eius són usitats, és bon parlar

c

- 322* succehidors per successors
- 323* notau que, en scriure lettres en vulgar, és manester
usar de bona orthographia, ço és: yo amare, aquell amara (/re
/ra); yo camine (ab e), aquell camina (ab a); yo ame, aquell ama
- 324* vet regle general: que los vocables o mots se han
scriure segons la primera, segona o terça persona, com ara: yo
demane, yo camine; en la fi hi ha e, e no a; com hi haurà a, són
en los altres de terça persona, com ara: aquell camina, aquell
demana
- 325* com los noms són feminins, ab a in fine, com ara:
Maria, Magdalena, Margarita, etc. En los masculins, ab e, com
ara: Pere per Pera, masseta per massete. Et sic de ceteris